

VOGELWAARNEMINGEN LANGS DE MAAS

Op woensdag 1 februari 1956 was het aantal vogels, waar te nemen op de Maas van Maastricht tot bij de grens te Kl. Ternaayen, nog zeer gering: 4 Meerkoeften en 5 Nonnetjes (2 ♂♂ en 3 ♀♀). Zij vormden de voorhoede van de grote vluchten, die er later zouden verschijnen.

Zondag 5 februari was het aantal Meerkoeften al gestegen tot meer dan 20 stuks. Hun aantal zou tegen het midden van de maand nog meer dan verdubbelen, maar daarna ook weer sterk verminderen: zij moesten een zware tol betalen aan de strenge winter en — jammer genoeg — ook aan de mens.

Diezelfde zondag streken twee grote troepen Wilde eenden op de besneeuwde weiden bij Cöbben neer.

Dan op 7 februari verschenen de Futen; bij de sluis te St. Pieter zwommen en doken liefst 8 stuks. Zij hebben blijkbaar de gure tijd goed doorstaan, want op 1 maart waren zij nog aanwezig. De Nonnetjes waren veel talrijker geworden; op verschillende plaatsen kon men ze in kleinere en grotere troepjes gezamenlijk zien duiken naar voedsel. Bij de grens zaten drie zwanen: 1 Knobbeltwaan en 2 Wilde zwanen (*Cygnus cygnus*). Ook Kuifeenden gaven toen voor 't eerst „acte de presence”, 2 ♂♂ en verder zes Grote zaagbekken, alle ♂♂.

De eerste Brilduiker ♂ zag ik op 10 februari bij Randwijck, hij was er geheel alleen. De heer Kemp en ik zagen op 26 februari nog een ♂ en drie ♀♀, ongeveer op dezelfde plaats. Meer heb ik er de gehele maand niet kunnen waarnemen. Het aantal Kuifeenden was toen al gestegen tot ± 'n dozijn en de Nonnetjes waren zeer talrijk.

Dan kwam Carnavalszondag 12 februari; de Maas vast tot bij Kl. Ternaayen, hogerop was er onder de Nederlandse oever nog open water. Tussen 'n 25-tal Dodaarsjes dook er een eenzaam Nonnetje ♂, waarvan me later bleek, dat het niet meer in staat was om te vliegen. Aan de Belgische zijde verschenen er twee jagers, zij schoten hun geweren leeg op 4 Meerkoeften, waarvan er twee in 't water ploften, aangeschoten waarschijnlijk, want zij konden nog zwemmen. Zo zal 't ook wel gegaan zijn met 't nonnetje, denk ik. Overigens was er

die dag — langs de Maas tenminste, — niet veel te beleven. In de namiddag, nadat de Carnavals-optocht voorbijgetrokken was, vloog er een IJsvogeltje onder de Oude brug door in de richting van de Oeverenwal, daar was nog wat open water.

Open water was er ook nog tussen Borgharen en Itteren; ik zag er op 13 februari 'n half dozijn Nonnetjes en ±30 Wilde eenden, dat was alles. Achter de stuw van Borgharen is de stroming van de Maas blijkbaar te sterk.

Toen de Maas op dinsdag 14 februari boven Maastricht weer open was, keerden er vele watervogels terug; vooral de Grote Zaagbekken namen daarna sterk toe. Zij hielden zich vooral op bij de bocht der Maas bij Klein Ternaayen. Daar zag ik toen voor 't eerst in deze winter een paar Toppereenden en een half dozijn Tafeleenden. Dat was op 22 februari. Twee dagen later zwommen er bij Randwijck ook weer twee Wilde zwanen.

'n Grote Zee-eend, ook wel Bruine eend genoemd (*Oidemia fusca*) zag ik met de heer Kemp op 25 februari tegenover de E.N.C.I. Dit is het enigste exemplaar, dat ik dit seizoen heb kunnen waarnemen. Daags daarna zag ik eveneens met de heer Kemp de eerste Middelste Zaagbekken (1 ♂ en 2 ♀♀), ook tegenover de E.N.C.I.

Het grootste aantal Kuifeenden, ooit door mij waargenomen, bevond zich op maandag 27 februari en de twee volgende dagen vóór de stuw, te Limmel; het waren er naar schatting 200 à 250. Ook zaten er talrijke Wilde eenden, evenals op de besneeuwde akkers tussen Borgharen en Itteren. Daar zag ik op diezelfde dag ook een troep Ganzen van meer dan 100 stuks. Daarvan waren er op woensdag 29 februari nog wel 'n 80 aanwezig. Met zekerheid kon ik een 6-tal Rietganzen onderscheiden, zij zaten iets van de hoofdgroep verwijderd; de overige waren waarschijnlijk alle Grauwe ganzen. De vogels deden zich te goed aan klaver en koolzaadplanten, die zij onder de sneeuw hadden kunnen vinden.

Op de Maas boven Maastricht was het aantal vogels intussen sterk geslonken: 1 Kuifeend, 1 Topper, 1 Tafeleend, 8 Futen, 3 Dodaarsjes en 'n dozijn Meerkoeften, was de gehele oogst van donderdag

1 maart. Maar toen was de koude ook van de lucht.

Nu nog een aardige waarneming, maar niet over watervogels.

Toen ik vrijdag 24 februari tegen 6 uur van een wandeling terugkeerde, schoot bij de St. Pietersluisweg een Torenvalk (δ) van vrij grote hoogte omlaag in een kleine greppel langs de weg. Voorzichtig naderde ik de plaats waar hij was neergekomen en kon toen van een afstand van hoogstens 5 à 6 meter waarnemen, dat de rakker hevig vocht met een steenuiltje. De vogels gingen heftig te keer en geen van beide merkte aanvankelijk mijn aanwezigheid op. Op een gegeven ogenblik echter kreeg het steenuiltje mij in 't oog en bleef mij, ik zou haast zeggen, verbouwereerd, aanstaren. Het gaf geen acht meer op zijn tegenstander, die van deze gelegenheid gebruik maakte om er van door te gaan met een prooi — een muis, die hij aan de overzijde van het kanaal, blijkbaar „met smaak”, oppeuzelde. Toen ging het steenuiltje ook maar op de vlucht. In de sneeuw waren de sporen van de hevige worsteling duidelijk zichtbaar.

K. STEVENS.

BOEKBESPREKING

Algemene Biologie, door prof. dr J. Boeke, 7e druk
Wereld-Bibliotheek, Amsterdam. Prijs geb. f 6.90.

Van de bekende „Algemene Biologie” van prof. Boeke verscheen een (onveranderde) herdruk. Nog steeds is dit boek de beste inleiding, die er in het nederlands werd geschreven, in de algemene problemen van de biologie. Vooral celleer en erfelijkheidsleer worden besproken. Het boek is in zoverre populair, dat het de problemen behandelt, die de niet-vakman interesseren, op een zo heldere wijze, dat hij het bestuderen kan, maar treinlectuur is het niet.

H. K.

Erdöl., Naturgeschichte eines Rohstoffes door K. Krejci-Graf. Zweite umgearbeitete Ausgabe, Springer Verlag, Berlin, 1956. (Verständliche Wissenschaft Bd. 28). Prijs D.M. 7.80.

Het verschijnen van een nieuwe druk van het aantrekkelijke, beknopte boekje van Krejci-Graf over aardolie kan met vreugde begroet worden. Na enkele historische opmerkingen en een kort overzicht over de wijze van voorkomen van aardolie, volgt een uitgebreide bespreking van het ontstaan van aardolie, aardoliemoedergesteenten en accumulaties. Dit gedeelte vormt, met een samenvattende behandeling van de geochemie en een summier overzicht over migratie,

druk, verdeling van gas - olie - water, het hoofdbestanddeel van het boek, geheel in overeenstemming met de ondertitel: „Naturgeschichte eines Rohstoffes”. Een uiterst beknopte behandeling van de exploratie, de exploitatie en de verwerking besluit het boek.

Was reeds de eerste opzet van dit boek bewonderenswaardig door de korte en toch vrij volledige behandeling van een zoveel omvattend onderwerp, nog groter appreciatie mogen we hebben voor deze schrijver die niet bezwijkt voor de verleiding om zijn oorspronkelijk beknopte boek te laten uitgroeien tot een lijvig handboek. Ondanks de verwerking van velerlei nieuwe gegevens is de oorspronkelijke omvang gehandhaafd.

Hierteenover staan uiteraard ook wel enkele bezwaren. Sommige afbeeldingen hadden wellicht beter door nieuwe vervangen kunnen worden. Aan het bezwaar, dat het boek sterk gericht is op de Roemeense olie en op de geologie van Midden Europa in het algemeen, is ook de nieuwe bewerking niet ontkomen. Ik meen echter, dat dit bezwaar niet van bijzonder groot gewicht is. De gegeven voorbeelden zijn in het algemeen goed gekozen en voldoende sprekend. Wel zou het de aantrekkelijkheid van het boekje verhogen, indien iets meer aandacht besteed was aan de geografische en stratigrafische verbreiding van aardolie.

Bij de bespreking van de verdeling van gas, olie en water ontbreken de waarnemingen over het verplaatst worden van aardolie onder invloed van grondwaterstroming. Soortgelijke moderne details zullen trouwens op speciale punten wel meer afwezig zijn. Waar we hier echter niet met een handboek te maken hebben, maar met een instructief en duidelijk geschreven boekje voor geïnteresseerden, die zelf geen vakmensen op het speciale terrein van de aardolie zijn, mogen wij deze leemten niet te zwaar tellen. Belangrijker lijkt mij, dat dit boekje, behalve aardoliegeologie, zeer duidelijke overzichten geeft van verschillende algemeen geologische verschijnselen, zodat het voor de anateur-geoloog een belangrijke bron van informatie kan zijn.

Dr S. VAN DER HEIDE.

Zeehonden op onze kust door Dr A. C. V. van Bemmelen. AO 592. Wekelijkse Studireeks Stichting SVIO, Actuele onderwerpen. Amsterdam, 1956. Losse nummers 40 ct.

Alle zeehonden werden geteld, zo luidt het opschrift van de titelpagina. Op de nederlandse kusten komen nog voor 2200 zeehonden, waarvan 1200 in de gehele Waddenzee en 1000 in het gebied van Zeeland en Zuid-Holland. Deze laatste groep wordt door het Deltaplan bedreigd, daar de banken buiten de toekomstige afsluitdijken ongeschikt zijn voor de pasgeboren jongen. De schr. wil het Deltaplan daarom niet bestrijden, maar zou het toch jammer vinden, wanneer dit dier bij eventuele inpoldering van de Waddenzee voor goed van de nederlandse kust zou verdwijnen. De schr. vertelt ons zeer lezenswaardige bijzonderheden omtrent het leven, de voeding en de gewoonten van dit dier. Trouwens vaker verschijnen er voor de biologen interessante boekjes in de AO-reeks.

K.